

La recuperació del romànic comarcal garrotxí

No sóc ni un professional de l'art sacre, ni un erudit. Sóc un afeccionat i d'ací no passen els meus mèrits. Em plau declarar, però, que em sento solidari amb tots aquells qui, treballant cadascun en el seu camp i en el seu àmbit territorial, lluiten per a la recuperació del patrimoni monumental català.

I penso, abans d'entrar en el nucli central d'aquesta meua intervenció, que potser és aquest el moment adient per a tributar un record i un homenatge a l'home que amb el seu impuls, amb la seva dedicació i amb el seu exemple, contribuí més que ningú al fet que nosaltres dirigíssim la nostra activitat a la tasca de recuperar un patrimoni arquitectònic en greu perill de desaparició. Em refereixo, concretament, al traspasat amic i mestre, tan enyorat pels gironins, doctor Miquel Oliva i Prat. En Miquel Oliva fou un autèntic enamorat del país, un exemple viu de la dedicació d'un home que, des del seu càrrec, procurà, sempre dintre de les migrades possibilitats econòmiques que ofereixen els pressupostos oficials, recuperar, conservar i restaurar el nostre patrimoni monumental. Molts coneixien la seva labor. Fou un treball de romans, encara que la seva devoció s'encaminés especialment a la recerca i a l'estudi de l'art i de la civilització ibèrics. Però l'Oliva era un polifacètic. La seva inquietud abastava tots els aspectes de la cultura i de l'art. I és per això que la recuperació del romànic comarcal gironí constituí una de les seves fites bàsiques.

Com que l'Oliva fou un dels iniciadors de la labor que a l'Alta Garrotxa hem portat a terme, volem fer-ne esment, tot dedicant-li un record en tribut a l'amistat i a l'ajuda que ens dispensà.

* * *

El sentiment de la catalanitat que tots portem recòndit en els nostres cors i l'amor a la terra que ens ha vist néixer i créixer, són els dos elements bàsics que m'han impulsat a endegar aquesta recuperació del patrimoni monumental del país, tasca que tant de ressò ha obtingut arreu a través dels mitjans de comunicació social.

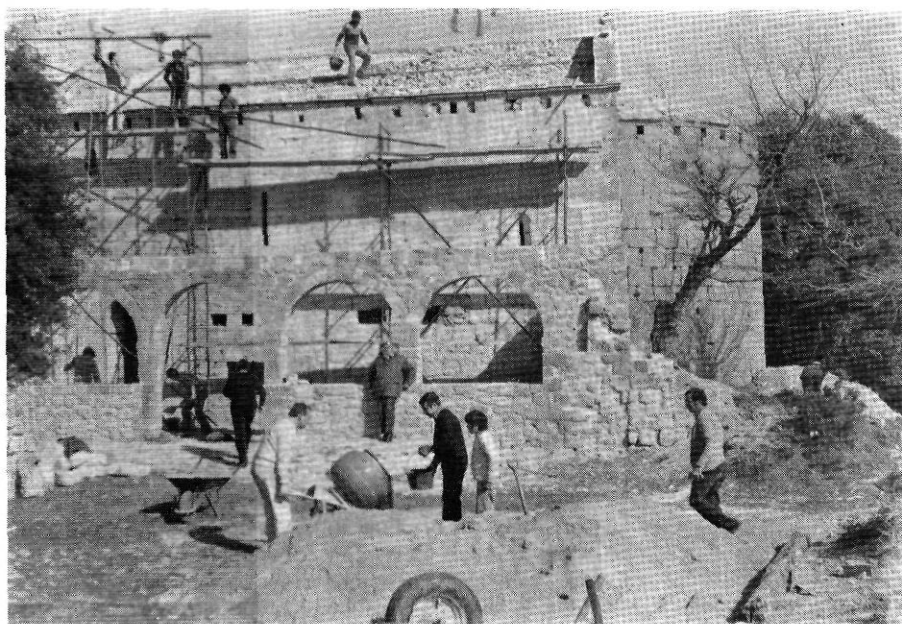
Tot començà l'estiu del 1972, a Santa Bàrbara de Pruneres, on, en companyia de l'amic Oliva, ja esmentat, i d'altres companys que combregaven amb les mateixes afeccions, vam iniciar la feina de recuperar aquell monument, abandonat des de feia ja força anys.

Durant l'estiu del 1973 i del 1974 es prosseguiren les obres de neteja, puix que la quantitat de runa que hi havia a l'entorn de l'església assolí unes proporcions literalment enormes.

Fou pel 1975 quan amb la col·laboració dels nois de l'Agrupament Nostra Dona del Tura, d'Olot, s'emprengué ja d'una forma seriosa la recuperació definitiva del temple, donant per acabada la neteja, tant de l'exterior com de l'interior, renovant la teulada i arrançant les dependències de l'antic priorat per a establir-hi un refugi per als excursionistes.

per

Ramon Sala i Canadell

Santa Bàrbara de Pruneres. Hom retorna la fesomia original a l'església després de la caiguda del llamp que tants estralls hi ocasionà.

A partir de l'any 1976, amb la creació de l'entitat «Amics de l'Alta Garrotxa», hom continuà les obres amb la consolidació dels arcs de la galilea, la construcció d'un nou altar i l'acabament de diversos detalls que encara hi mancaven.

Però heus ací que el dia 4 de setembre del 1978, un llamp amb mala intenció caigué a Santa Bàrbara de Pruneres, esfondrant la teulada, enderrocant l'espadanya i produint danys molt greus en dos dels arcs de la galilea. Hom decidí, aleshores, d'arranjar definitivament el monument, retornant-li llur estructura original. En conseqüència, s'eliminà la construcció alçada damunt de la nau durant els segles XVII o XVIII, es reconstruí l'espadanya, després de

moltes consultes amb professionals sobre si havia de ser d'un ull o de dos, i se solucionà el problema dels arcs de la galilea. El dia 2 de desembre del 1979, coincidint gairebé amb la festivitat de Santa Bàrbara, que s'escau el 4 del mateix mes, s'inauguraren les obres en un multitudinari aplec de germanor. Ara només faltà instal·lar-hi un parallamps i col·locar-hi una campana, un i altra oferts gentilment per la Caixa d'Estalvis Provincial de Girona, entitat que des del principi ha col·laborat econòmicament en l'obra de recuperació.

A més a més de Santa Bàrbara de Pruneres, hom ha dedicat també atenció a altres temples en mal estat de l'Alta Garrotxa. Pel novembre del 1976, quan hom ja considerava Santa Bàr-

Neteja de l'entorn de Santa Maria d'Escales. Observi's l'estat de la teulada abans de la recuperació del monument.

Abril del 1978. Agençament de la placeta que s'obre al davant de la façana de ponent de Sant Feliu de Riu.

bara definitivament salvada, s'iniciaren les obres de recuperació de l'església de Santa Maria d'Escales, un bonic monument amb paraments dels segles XI, XII i XIII, situat en una vall feréstega i reclosa, un xic més avall de l'aiguabarreig de les rieres d'Oix i de Beget. Els treballs consistiren, primordialment, en l'enderrocament d'una sagristia de moderna construcció, adosada a migdia de la nau, en la neteja i agençament de la teulada, en l'eliminació de la vegetació i de les terres portades per les pluges, en el trasllat d'un altar barroc de guix i de pessim gust que amagava l'absis primitiu, en el reforçament d'un arc toral que una figuera havia malmenat en introduir-se les arrels entre els carreus i en deslliurar l'aparellat interior de l'arrebossat, raspallant-lo posteriorment.

Quatre campaments de treball s'han portat a terme, fins ara, a Santa Maria d'Escales i encara n'hi haurem de dedicar un parell més abans de donar-la per enllestida. No obstant això, la feina grossa ja s'ha fet i esperem que dintre l'any present podrem celebrar la seva recuperació total.

Una altra actuació dels «Amics de l'Alta Garrotxa» s'ha desenvolupat a Sant Feliu de Riu, un bonic exemplar romànic del segle XII, bastit al bell cim d'un pujolet que domina la vall

de Sant Aniol d'Aguja, encerclat pels cingles de Gitarriu, la mola grandiosa del Puig de Bassegoda i l'imposant circ de Talaixà.

Sant Feliu de Riu és, potser, l'única església del romànic popular garrotxí que ha obtingut una projecció internacional. I això és degut al fet que la pel·lícula filmada durant la seva recuperació fou escollida per a representar l'estat espanyol al Vè. Congrés Internacional de Moscou i a Souzdal durant el mes de maig del 1978, en el qual vaig prendre part conjuntament amb l'amic Guillem Sáez i Aragonès, arquitecte del patrimoni de Lleida.

Per cert que la projecció d'aquesta pel·lícula a Rússia té la seva anècdota. Nosaltres, després de veure els films presentats per altres delegacions, tots rodats amb gran luxe de detalls tècnics, estàvem literalment esporuguits. I fou amb gran sorpresa que, en acabar la projecció, la nostra pel·lícula fou acollida amb un xardorós aplaudiment. La causa? Molt senzilla: la participació popular. Aquella gent no podia entendre com el poble, sense distincions de classes i per amor a l'art i a la terra, treballava en la recuperació del seu patrimoni monumental. En aquells moments d'emoció, hom experimentà l'immens orgull de sentir-se català.

Ja amb vistes a una actuació posterior, hom ha netejat l'interior de l'ermita de Nostra Senyora de les Agulles, en el faldar del Bassegoda, i es té en projecte d'immediata execució la recuperació de dues altres esglésies: Sant Julià de Ribelles i Sant Feliu de Monars, ambdues perdudes en les fragositats de l'Alta Garrotxa, molt malmenades i utilitzades d'anys ençà com a aixopluc i corral per al bestiar. I és una llàstima, es tracta de dos bonics monuments que per la seva estructura arquitectònica podrien proporcionar dades importants per a l'estudi del romànic comarcal.

Aquesta tasca de recuperació del patrimoni monumental, que nosaltres vam emprendre ja fa temps, s'ha fet enormement popular. I avui podem dir amb orgull que a les comarques gironines ja són molts els grups que dediquen llurs esforços a l'assoliment d'aquesta fita. N'hi ha a Figueres, a La Jonquera, a Avinyonet de Puigventós, a Llançà, a Palafrugell, a Girona i a Cassà de la Selva, sense oblidar, és clar, els nostres «Amics de l'Alta Garrotxa», amb gent no solament de la comarca sinó també de les veïnes.

Al respecte, els voldria donar una bona notícia. En reunió sostinguda fa cosa de quinze dies a la Diputació de Girona, ens fou comuni-

cat per persona responsable que la corporació havia decidit la formació d'un equip de treball compost per tres o quatre homes i proveït d'un vehicle tot terreny, amb una formigonera, un grup electrogen i altres eines, destinat, exclusivament i única, a la consolidació dels monuments gironins en perill de degradació i d'esfondrament. Si l'experiència reeix, sembla que l'any vinent els equips poden ser dos. Crec que això, com he dit abans, és una bona notícia i jo em sento molt honorat en poder-los-hi comunicar.

Finalment, voldria tocar un tema que recentment s'ha posat d'actualitat: el dels robatoris de tota mena que en aquests darrers anys han sofert les esglésies del país, sobretot aquelles ubicades en nuclis de població mínims o totalment deshabitats. Recordem, si més no, els fets llastimosos de Banyoles i l'Abella de la Conca.

Espanta pensar que algun dia hom arribi a emportar-se la cèlebre Majestat de Beget o alguna peça de capital importància.

Considero que la instal·lació d'alarmes i de reixes és absolutament necessària per a protegir el tresor artístic. Tot el que es faci en aquest aspecte serà ben rebut. Salvem i guardem el patrimoni!